

M. M. Kućinko, H. V. Ochrimenko: *Archeolohični pam'jatky Vo'yni*, wyd. II, Łuцьk 1995, 167 s., il.

Mimo ogromnych trudności związanych z kosztami usług poligraficznych, archeolodzy zachodniej Ukrainy starają się o wypełnienie powstałych w ostatnich latach luk informacyjnych, związanych z zawieszeniem niektórych centralnych, moskiewskich i kijowskich wydawnictw. Po przerwaniu wydawania przez Instytut Archeologii AN ZSRR w Moskwie nadzwyczaj potrzebnego, publikowanego od 1966 r. przez kolejnych dwadzieścia lat, informatora o corocznych wykopaliskach prowadzonych na terytorium całego ówczesnego Związku Radzieckiego pt. "Archeologičeskie otkrytija"¹, ukazały się we Lwowie pod redakcją V.M. Cyhyłyka "Nowe materiały z archeologii Podkarpacia i Wołynia" obejmujące sprawozdania z badań przeprowadzonych w latach 1986–1988 i 1989–1990².

Z wielkim uznaniem należy też powitać omawiany w tym miejscu informator o stanowiskach archeologicznych Wołynia, ściśle nawiązujący do serii wykazów zabytków, zarejestrowanych na terenie poszczególnych obwodów Ukrainy, m.in. na szczególnie nas interesujących jej zachodnich obwodach: rówieńskim, lwowskim i zakarpackim³, wydawanej od 1976 r. przez Instytut Archeologii AN USRR wraz z Ukraińskim Towarzystwem Opieki nad zabytkami historii i kultury, pod ogólną redakcją D.J. Telehina.

Zestawienie stanowisk archeologicznych Wołynia⁴ przygotowali M.M. Kuczynko, kierownik Katedry Archeologii i Źródłoznawstwa Uniwersytetu im. Łesi Ukrainki w Łuцьku oraz H.W. Ochrimenko, współpracownik Katedry, nauczyciel szkoły średniej ogólnokształcącej w Majdanie Łypneńskim (rej. Maniewicze).

Pierwszy nakład "Zabytków archeologicznych Wołynia", bardzo skromny, wydrukowany na przebitce "Jawa" (i kilka stron na papierze powielaczowym niskiej gramatury) w ilości 1500 egz.⁵, okazał się bardzo potrzebny i już po czterech latach ukazało się jego "drugie, poprawione i uzupełnione wydanie". Informator składa się z części ogólnej, zawierającej krótką charakterystykę pradziejów, epok, okresów i poszczególnych kultur Wołynia oraz wykaz stanowisk, zestawionych w obrębie poszczególnych miejscowości ułożonych alfabetycznie wg siedemnastu (z wydzielonym miastem Łuckiem) rejonów obwodu. Łącznie na terenie obwodu wołyńskiego zarejestrowano ok. 1000 stanowisk archeologicznych, datowanych od starszego paleolitu po późne średniowiecze⁶, zarejestrowanych w granicach 409 (387)⁷ miejscowości.

¹ *Archeologičeskie otkrytija 1965 goda, Moskva 1966*. Por. J. Gurba: *Bieżąca informacja archeologiczna w ZSRR*, Kwart. HKM R. 18: 1970, s. 110–112.

² V.M. Cyhyłyk (red.): *Novi materiały z archeolohii Prykarpattja i Volyni*, L'viv 1991 (rec. J. Gurba, w: "Rocznik Lubelski", t. 29–30, 1987–89, (druk:) 1991, s. 117–118); vyp. 2, L'viv 1992. Ze względu na okolicznościowy charakter zeszytu 2, poświęconego prof. M. Śmiszko w 90 rocznicę jego urodzin (por. J. Gurba, A. Kokowski: *Działalność naukowa Marcjana Śmiszki w okresie przed II wojną światową*, (w:) *Spotkania polsko-ukraińskie*, Lublin 1992, s. 87–94), poza sprawozdaniami z badań ostatnich lat, zawiera on także podsumowania wyników wcześniejszych prac wielosezonowych.

³ I.K. Svešnikov: *Dovidnyk z archeolohii Ukrainy, L'vivska oblast'*, Kyiv 1976; I. K. Svešnikov, Ju.M. Nikol'čenko: *Rovenśka oblast'*, 1982; I.S. Vinokur i in.: *Chmel'nička, Černivečka, Zakarpatska oblasti*, Kyiv 1984.

⁴ W rozumieniu obwodu wołyńskiego, a nie jednostki fizjograficznej.

⁵ M.M. Kućinko, H.V. Ochrimenko: *Archeolohični pam'jatky Vo'yni*, Łuцьk 1991, 137 s.

⁶ Por. M.M. Kućinko: *Do pytan'nia pro doslidžennja i ochoromu pam'jatok archeolohii na Volyni*, (w:) *Tezy konferencii, prysvjačenoj Atlasu istorii kul'tury Vołyńs'koj oblasti*", Łuцьk 1991, s. 14.

⁷ W nawiasie, dla porównania, podano dane liczbowe z I wydania.

Tabela I. Miejscowości ze stanowiskami archeologicznymi wg rejonów.

MIEJSCOWOŚCI	WYDANIE	
	I	II
Łuck m.	1	1
Włodzimierz Wołyński	49	49
Horochów	23	23
Iwanicze	24	24
Kamień Koszyrski	19	19
Kiwerce	19	27
Kowel	21	22
Łokacze	15	17
Łuck rej.	46	49
Lubieszów	17	17
Luboml	34	26
Szack		8
Maniewicze	39	39
Ratno	11	14
Rożyszcze	34	39
Wyzywka	20	20
Turzyck	15	15
Razem	387	409

a powtórzonych z I wydania zbiorczych mapach stanowisk: ryc. 1 (1) i ryc. 32 (2) zestawiono niestety tylko wybrane (trudno się domyśleć wg jakich kryteriów) 183 miejscowości. Zastosowana sygnatura stanowisk uniemożliwia ich ścisłą lokalizację.

Na pierwszej mapie odmienną sygnaturą zaznaczono stanowiska paleolitu⁸, mezolitu, neolitu, eneolitu i epoki brązu. Na drugiej – stanowiska z wczesnej epoki żelaza, okresu między I w. p.n.e. a połową tysiąclecia n.e., okresu “wczesnosłowiańskiego” VI–VII (VIII) w., wczesnośredniowieczne osady otwarte, grodziska, kurhany i cmentarzyska płaskie.

Część tekstowa poświęcona epoce kamienia i brązu obejmuje 24 (8) s. i 32 (13) całostronicowych tablic rysunkowych, epoce żelaza – 22 (10) s. i 23 (11) tablice. Zabytkom XIV–XVII w. poświęcono 1 s. tylko w I wydaniu, w treści drugiej mapy nie uwzględniono tych

⁸ Autorzy pominieli w katalogu (s. 142), mimo wzmianki – jednak bez wymienienia nazwy miejscowości odkrycia (s. 9) – aszelskie znalezisko z Rostani, rej. Luboml (por. L.H. Mackevyj, I.M. Hun'ovskij: *Paleolit i mezolit ta pryrodne seredovišče volynśkoj ob'lasti*, (w:) *Tezy...*, s. 6), znane im przecież: M.M. Kučinko: *Narysy starodavnoi i seredn'ovičnoj istorii Vołyni*, Łuck 1994, s. 9.

stanowisk. Tak znaczne poszerzenie treści w stosunku do I wydania było możliwe dzięki opublikowaniu 3-tomowej "Archeologii Podkarpacia, Wołynia i Zakarpacia"⁹.

Część katalogowa oparta jest na literaturze, informacjach archiwalnych, kwerendzie w muzeach i zbiorach szkolnych oraz na wynikach własnych prac terenowych¹⁰. Prawie każda informacja zaopatrzona jest w odsyłacz do Wykazu źródeł i literatury (s. 158–163). Bibliografia obejmuje 115 (100) pozycji wydanych do 1994 r. (1990), w tym 19 (15) pozycji literatury polskiej, wydanej do 1993 r. (1986), z czego 10 pochodzi z lat przed II wojną światową. Odnotowane są dwa archiwa: Instytutu Archeologii ANU w Kijowie oraz Instytutu Ukrainoznawstwa (b. Instytut Nauk Społecznych) ANU we Lwowie, zbiory sześciu szkół (Bużanka, rej. Iwanicze, Lipne, rej. Kiwerce, Majdan Łypnenski, rej. Maniewiczze, Sadiw, rej. Łuck, Serechowicze, rej. Stara Wyżywka, Uchoweck, rej. Kowel) oraz Muzeum Ludowego w Beresteczku (rej. Horochów) i Wołyńskiego Krajoznawczego (Okręgowego) w Łucku. Pominęto wymienione w I wydaniu zbiory Muzeów Krajoznawczych we Włodzimierzu Wołyńskim i Rożyszczu, Instytutu Ukrainoznawstwa ANU we Lwowie, Muzeum Uniwersytetu (b. Wyższej Szkoły Pedagogicznej) w Łucku, Muzeum Archeologicznego Uniwersytetu we Lwowie oraz Muzeum Ludowego w Torczyniu. Do tych nie wymienionych zbiorów znajdują się odsyłacze (92–97) powtórzone z I wydania, zajęte w II-gim przez sześć tytułów literatury polskiej. Użytkownik musi więc korzystać równocześnie z pierwszego i drugiego wydania.

Poziom ilustracji bardzo nierówny. Odnośników do rycin nie ma ani w części tekstowej, ani w katalogu. Przy większości rycin brak metryk z nazwami miejscowości odkrycia.

Mimo tego rodzaju uchybień redakcyjnych, utrudniających korzystanie z wydawnictwa, ogłoszenie wykazu stanowisk archeologicznych Wołynia należy powitać z ogromnym uznaniem. Stanowiąc on będzie nieocenioną pomoc dla wszystkich zainteresowanych archeologią pogranicza polsko-ukraińskiego¹¹. Autorom życzyć należy nowego, trzeciego, poprawionego wydania.

Jan Gurba

---

⁹ A.P. Černyš (red.): *Archeologija Prykarpat'ja, Volyni i Zakarpat'ja (kamennyj vek)*, Kiev 1987; *Archeologija... (Eneolit, bronz i rannee železo)*, Kiev 1990; *Archeologija... (Rannestlav'janskij i drevnerusskij periody)*, Kiev 1990.

¹⁰ Por. M.M. Kušenko : *Archeologija v Łuckomu Pedinstytuti*, (w:) *Novi materialy...*, vyp. 2, s.10.

¹¹ Por. A. Zakościelna, J. Gurba, A. Kokowski : *Wspólna problematyka badań archeologicznych na Lubelszczyźnie i Wołyniu* (Tezy referatu), "Lubelszczyzna", 1996, nr 2 (3), s. 213-215.